

Миналата седмица в московския Дом на киното Анджей Вайда представи на първа и засега единствена публична прожекция своя последен филм «Катин».

По разкази на очевидци, на събитието, организирано и проведено изцяло от правозащитната и просветителска организация «Мемориал», са били поканени над хиляда зрители. Присъствали са едни от най-известните имена на «другата Русия» - Русия на гражданската съвест, на демократичните ценности и историческата истина за миналото.

Путинска Русия е била представена от съветника на президента за връзките с Европейския съюз Сергей Ястржембски. За абсурдното състояние на свободата на словото и на изкуството в страната достатъчно красноречиво говори един факт: след много усилия разрешението за прожекцията е дадено от най-високо място едва след настояване на новия полски премиер Туск при последната му среща с Путин през февруари.

рикратно ставане на крак от публиката и с продължителни аплодисменти, а голямата дама на руското правозащитно движение Людмила Алексеева, трогната до сълзи както почти цялата зала, благодари на режисьора за чувството на срам пред съветските

престъпления, което той събужда у зрителите. Тя припомня, че този срам е почувстван от руските интелектуалци още при неговия «Канал» - филма за трагедията на Варшавското въстание през 1944. Тогава Съветската армия изчаква безучастно на отсрещния бряг на Висла докато Вермахтът и СС изстребят въстниците и разрушат Варшава. Днес «Катин» според Людмила Алексеева идва като насъщно нужно на Русия свидетелство за престъпленията на Съветската държава.

През 1992 г. първият руски президент Борис Елцин предаде на Лех Валенса документи от най-секретния съветски архив – т.н. "Папка № 1". Сред тях бе решението на Политбюро за екзекутиране на 25 700 полски военнопленници, подписано от Сталин, Берия, Ворошилов и Молотов, откъс от самата заповед на НКВД от 5 март 1940 г. за извършване на екзекуциите и справка на министъра на вътрешните работи Шелепин до Хрушчов от 3 март 1959 г., че 21 857 поляци са били екзекутирани.

В днешна Русия обаче, в съответствие с указанието на Владимир Путин пред всерусийското събрание на педагозите, че «в миналото на страната няма нищо, от което трябва да се срамуваме» влиятелни руски медии отново твърдят, че съветското участие в Катинското престъпление съвсем не било доказано. Руската Главна военна прокуратура отказа да признае разстреляните в Катин офицери за жертви на политически репресии и затвори архивите си за полски изследователи.

На този обществен фон големият филм на Анджей Вайда със своето дълбоко хуманистично послание би могъл да стане така липсващото и нужно катарзисно преживяване за Русия. Стига гражданите ѝ да могат да го видят по екраните. До сега обаче в необятната страна за «Катин» така и не може да се намери разпространител.

Предлагам превод на текст на младия историк Никита Соколов, присъствал на прожекцията в Дома на киното в Москва:

Киното на покаянието

Един въображаем разговор с патриарха

Ето какво мисля да кажа патриарха Алексий II, ако се случи да ме повика при себе:

"Ваше светейшество, като историк ми се е налагало да чета страшни неща за страшни събития, но днес съм изпълнен с особена печал. Цяла почти година хора, упълномощени от високото началство, без много-много да му мислят, ни учат, че отечествената наша история трябва само и единствено да бъде повод за гордост, а всички "тъмни страници", появили се поради греховете наши, подлежат на забвение. Само така, казват те, можем да създадем в новата, «възправила се от колене» Русия,

безупречно "щастливо поколение". При това се оказва, че за въпросното забвение въобще не е потребно покаяние.

Наред с всичко друго и сталинската – най людоедската - епоха в историята на богоборческата комунистическа държава се радва на оправдание защото, видите ли, в онези времена бил извършен голям скок напред към държавното могъщество.

Ваше светейшество, кажете публично и Вашият глас ще бъде чут, че не се опрощават грехове без покаяние. Че не разкаялият се грешник не може да доживее щастие. Че на християнския дух е противно езическото прехласване пред имперската мощ, не насочена към несъмненото добро. Че християнският поглед към миналото не може да не съдържа и смирена печал пред греховете на предците.

Точно сега имаме превъзходен повод за това. Вчера в московския Дом на киното бе показан за пръв път публично в Русия филмът на Анджей Вайда "Катин". Вижте го. Няма до ден днешен и не ни е дадено да знаем дали ще има някога по-добър начин за примирение на руснаци и поляци на истинно християнска основа. Но дори и това не е най същественото Този филм живо и ясно показва, как укриването и отричането на едно престъпление обезобразява и дори убива хора, които може и да са непричастни към самото престъпление. Ами че това е полезен урок и за нас, за нашите родни дела.

Кажете, че този филм трябва да се прожектира в най-доброто телевизионно време по всички руски канали наместо не по-малко кървавите, но съвършено душеразвращаващи сериали из престъпния свят. Кажете, че за обидите трябва да има прошка, но че е пагубно да се упорства в греховността..."

Патриархът търпеливо ще изслуша разгорещените и припрени мои слова. После, след кратко размишление, ще извика протойерей Всеволод Чаплин, завеждащ външните църковни отношения. Ще благослови отец Всеволод да се свърже с полското посолство и да резервира място за вечерната прожекция. Неочакваната поява на главата на Руската православна църква ще произведе в залата може би известно смущение, но то бързо се разсейва и дори изцяло се забравя под впечатлението на страшното зрелище на екрана. А след прожекцията в потиснато притихналата зала, патриархът ще възвиси глас и ще произнесе...

Но нека по-добре бъдещите историци да опишат радикалния обрат в духовната атмосфера на нашето отечество, който би последвал това патриарше слово.

Никита Соколов